

GRADANSKI

Izbori na crnogorski način

Piše: Daliborka Uljarević

Vlast će pasti onda kada svi u Crnoj Gori shvate da je opozicija bila na jednoj ili jedanaest lista jedinstvena u namjeri da smjeni vlast na izborima i da je politička kondicija za to neograničena.

Ostalo je oko 50 dana do prijevremenih parlamentarnih izbora. Građanima i građankama Crne Gore se umjesto jasnih izbornih političkih ponuda o čijem bi se kvalitetu, sadržaju i dosljednosti mogli odrediti, serviraju prepucavanja partijskih lidera i njihovih poslušnika. Ko su konačni politički takmičari i kakve nam oni programe i garancije pružaju? To će se, valjda, razotkriti kao velika tajna, od koje ne treba previše očekivati, pred same izbore. Glavni akteri, pak, ne sjede skrštenih ruku. Vrijeme izborne kampanje vrijedno troše u onom u čemu su se i do sada naročito isticali - međusobnim svađama, javnim i terenskim prokazivanjima umjesto u direktnoj komunikaciji sa potencijalnim biračima, osluškivanjem njihovih strahova i dilema i uvjerljivim odgovorima na iste.

Ovo je neozbiljna poruka biračima, ali i logičan nastavak prakse koju sami birači nijesu sankcionisali kroz ranije izborne cikluse. Fokus ostaje na personalnim rješenjima, hranjenju i balansiranju različitih partijskih i partikularnih apetita. To prati bjesomučno trošenje ionako deficitarne energije uz potcijenjivanje koncipiranja razumljivih programskih pozicija političkih subjekata i njihovog realnog pragmatsko-političkog pozicioniranja i opredjeljivanja. Na to je uticao i odabrani model tranzicije. Relevantni autori govore o dva takva modela: 1) brzoz tranziciji koja ima određeno finansijsko, razvojno, institucionalno, ali i vrijednosno-identitetsko značenje u vezi sa tim što mi želimo da budemo i u kakvom društvu želimo da živimo, i shodno tome sebe uložimo u isto i 2) tzv. blatnjavoj tranziciji, s mafijom i korupcijom, vezama politike i kontraverznih ličnosti, skretanjima ulijevo i udesno uz olako obećanu brzinu, kohabitacijom političkih aktera neopterećenim ideološkom utemeljnošću i minimalnom principijelnošću djelovanja, ukratko sporom, mučnom i polovičnom procesu. Crnogorski izbor bio je i ostao u drugoj, «lakšoj» opciji. Nije ni čudo – za hod po jasnom putu uz istovremeno građenje čvrstih institucija treba mnogo snage, hrabrosti, odricanja, strpljenja i umijeća, a nedostatak toga je i danas vidljiv u onom što se oblikuje kao izborna ponuda, iako potreba društva za promjenama nikad nije bila jača i izraženija.

Ključne političke vrijednosti (poput demokratije, slobode i pravde, tržišta, procesa građenja i poželjnog obima funkcija države i političkog sistema, itd.) po kojima se u demokratskim državama politički akteri razvrstavaju su zaboravljene kategorije ili teme o kojima se priča samo u iznuđenim prilikama. Tome treba dodati i magiju evropskih integracija, kojom se kao epitetom rado svi koriste uz bježanje od ulaženja u dubinu ovog složenog procesa. Izgradnja kapaciteta za demokratizaciju crnogorskog društva kroz sposobnost preuzimanja odgovornosti za kvalitet evropskih integracija treba da bude okosnica svih izbornih strategija koje teže da budu održive i da se predstavljaju kao kvalitetna alternativa postojećoj vlasti. Takve strategije bi kroz dijalog morale biti predstavljene građanima i građankama koji sve više gube evroentuzijazam jer, iako je to paradoksalno, EU počinju prepoznavati kao opravdanje za politička nadgornjavanja i hronična izbjegavanja rješavanja suštinskih problema zarobljenih crnogorskih institucija.

Previše je onih koji još uvijek vjeruju da se bolest organizovanog kriminala i korupcije može preko noći izliječiti ili «skinuti kao rukom». Dok se takva uvjerenja šire, «kao rukom se skidaju» samo sredstva poreskih obveznika kroz razne javne nabavke, privatizacije, ugovorene usluge, itd. Državne pare, odnosno novci crnogorskih građana i građanki, bogate nesposobne crnogorske biznismene vezane sa

vrhom režima, a institucije pod ograničenjima političkog uticaja usklađuju naše zakone sa pravnom tekovinom EU samo onoliko koliko je dovoljno za prelaznu ocjenu. Naravno, ne idu toliko daleko da dozvole da primjena pravne tekovine EU zaštiti građane i građanke, odnosno da pokažu da ne živimo u partijskoj državi (tzv. bezdržavlju) ili da učine da država postane jača od privatno-političkog preduzetništva.

U toj klimi, u kojoj se pokušava pokazati sa raznih strana da pravila ovdje ne važe, odnosno da važe onoliko koliko to nekom odgovara, u javnosti je nakon kratkih i neuspješnih pregovora unutar opozicije krenula priča o ništavnosti mandata. Pri tom se (ne)svjesno ignorisalo da je u Crnoj Gori sve izvedeno iz berze mandata. Naime, iz mandata se izvodi nivo političke moći, a kad to osvojite onda možete da okupirate cijelo malo crnogorsko kraljevstvo. Kao u nekoj društvenoj igrici. Mandati su mjerna jedinica za političku moć i mnogi i u vlasti i u opoziciji su spremni da urade baš sve za pridobijanje milosti lidera i dodjelu mandata. To ponajbolje ukazuje na stepen (ne)demokratskiosti u našim partiujama, ali i na duboku krizu političkog sistema.

Ne bi bilo nelogično u ovakvoj situaciji promovisati bojkot, ali uz ozbiljnu analizu koliko bi štete on donio «ključarima režima», što nikad nije bilo urađeno, a lično ne vjerujem da bi im nanio ozbiljan udarac. Upravo su «ključari režima» oni koji hronično bojkotuju institucije, i ne samo što ih bojkotuju nego često ne mogu sakriti ni prezir prema istima.

Zato je potrebno je približavati političke stavove u opoziciji sa ciljem identifikovanja najmanjeg zajedničkog imenitelja, prevazilaženja surevljivosti, uspostavljanja pravila ponašanja radi poštovanja subjektiviteta pojedinca i grupe kojoj pripada, izbjegavanja frustracije poraza i fatalističkog pristupa «sad ili nikad». Vlast će pasti onda kada svi u Crnoj Gori shvate da je opozicija bila na jednoj ili jedanaest lista jedinstvena u namjeri da smjeni vlast na izborima i da je politička kondicija za to neograničena. Sinergetski efekat se stvara kada građanin koji odlučuje kome dati glas i u medijima i na terenu vidi da sa bilo kim da priča iz opozicije dobija energiju promjena i nadu u pravednije društvo. Kada preuzima frustraciju i izlive egoizma, i da dođe do izbornog sloma vlasti to se neće desiti zaslugom onih koji će uzeti lovorike, već sudarom interesa političko-kriminalnih frakcija u vladajućem režimu za koje mnogi (ne)svjesno odavno završavaju poslove.

Autorka je izvršna direktorka Centra za građansko obrazovanje (CGO).